

Rezumatul tezei de abilitare

ÎNTRE HERMENEUTICA FILOSOFICĂ ȘI ANTROPOLOGIA FENOMENOLOGICĂ

Lect. Dr. Alina Noveanu
Universitatea Babeș-Bolyai Cluj
Facultatea de Istorie și Filosofie
Departamentul de Filosofie

[Lect. dr. Alina NOVEANU | Facultatea de Istorie și Filosofie \(ubbcluj.ro\)](mailto:alina.noveanu@ubbcluj.ro)

alina.noveanu@ubbcluj.ro

Afiliere:

Lector invitat al Seminarului Filosofic al Universității Eberhard Karl Tübingen:

[Dr. Alina Noveanu | Universität Tübingen \(uni-tuebingen.de\)](mailto:alina.noveanu@uni-tuebingen.de)

alina.noveanu@guest.uni-tuebingen.de

Membru al Tübinger Gesellschaft für Phänomenologische Philosophie:

[alina_noveanu.pdf \(tuebingen-phaenomenologie.de\)](mailto:alina_noveanu.pdf@tuebingen-phaenomenologie.de)

Teza de abilitare pe care o propun grupează activitatea profesională în continuarea studiilor doctorale după cum urmează:

A. Realizările științifice și profesionale în forma unor traduceri și publicații în urma cercetărilor și susținerii lucrării de doctorat în cadrul liniei cu predare în limba germană a Departamentului de Filosofie al Universității Babeș-Bolyai Cluj (anii 2006-2010)

B. Activități de cercetare, conferințe, predare și publicații 2011-2021 în calitate de lector universitar la Departamentul de Filosofie al Universității Babeș-Bolyai, linia de predare în limba română, în cooperare cu Seminarul de Filosofie al Universității din Tübingen și de asemenea cu instituțiile Forum Scientiarum / Colegiul de Studii Interdisciplinare și Interculturale / Colegiul de Bursieri și cu Societatea de Filosofie Fenomenologică din Tübingen.

Am distins în acest sens între o primă perioadă de pregătire a activităților comune:

B.1. anii 2011-2014: Predare, cercetare, internaționalizare Cluj-Tübingen

și o a doua perioadă de desfășurare a acestor activități:

B. 2. anii 2015-2018, cercetări interdisciplinare filosofie-medicină- literatură: de la dezbaterile Ernst Jünger-Martin Heidegger, Martin Heidegger-Emil Staiger pe tema plăcerii și a durerii și a relevanței lor în istoria medicinei pentru filosofie la constituirea comunității academice/ Cluster Limba-ethos-finitudine (Sprache/Ethos/Endlichkeit Cluj-Tübingen ș.a.) din cadrul Centrului de Filosofie aplicata și COF/CIIS Tübingen (vezi [Centrul de Filosofie aplicata \(ubbcluj.ro\)](http://ubbcluj.ro) și [Interdisziplinäre Anthropologie | Universität Tübingen \(uni-tuebingen.de\)](http://uni-tuebingen.de) (Site vizitat: 18.2.2022)

Cea de a treia parte urmărește finalizarea activității de cercetare individuală în forma publicațiilor:

C) Secțiunea 2019-2022: Finalizarea publicațiilor (monografii, articole, studii), participare la evenimente online.

Teza de abilitare include anexe cu documente explicative și

b(ii) O concluzie cu privire la activitatea academică și dezvoltarea profesională în anii următori însoțită de b (iii) o bibliografie a lucrărilor consultate

A. 2006-2010 traduceri, publicații în perioada postdoctorală

Perioada imediat următoare redactării și susținerii tezei de doctorat despre hermeneutica filosofică a lui Hans-Georg Gadamer (care se reflectă, printre altele, în elaborarea ideii unei convergențe la nivel performativ a filosofiei platonician-aristoteliene, *platonisch-aristotelische Wirkungseinheit, Gadamer*) mi-a oferit o oportunitate binevenită pentru a-mi continua studiile în domeniul filosofiei antice. O primă preocupare a vizat angajamentul lui Julius Stenzel față de filosofia lui Platon: am realizat un prim volum de traduceri în limba română cu o introducere ("Studii și eseuri platoniciene", Grinta, 2006). În 2007 am participat la traducerea primului volum de scrieri ale lui Thomas Alexander Szlezak (reprezentant al Școlii de la Tübingen) despre filosofia esoterică a lui Platon intitulat „Noul Platon. Cercetări despre doctrina esoterică”. Am elaborat studiul introductiv la acest volum. Un an mai târziu am tradus o antologie de scrieri ale lui Werner Jaeger („Istorie și filologie clasică”, Grinta, 2008), de asemenea acompaniate de un studiu introductiv. În același an am publicat și o monografie dedicată filosofiei lui Platon, care reunește studii rezultate din lucrările anterioare și de asemenea rezultatele unor noi cercetări („Platon, triumful întrebării”, Grinta 2008). Monografia mea despre Gadamer, care a revenit la cercetarea doctorală, a apărut în 2010: „Arta interpretării. Dialogurile hermeneutice ale lui Hans-Georg Gadamer” și a marcat încheierea provizorie a preocupării cu abordările hermeneutic-fenomenologice în cadrul interpretărilor filosofiei antice.

B.1. 2011-2014: predare, cercetare, cooperare-internaționalizare Univ. Babeș-Bolyai Cluj- Univ. Eberhard Karl, Tübingen

În urma obținerii finanțării a două proiecte din partea DAAD în contextul internaționalizării universității (finanțare individuală ca *fellow* invitat în cadrul proiectelor castigate și conduse de Prof. Michael Heidelberger, Model B, semestrul de vară 2011 și semestrul de vară 2013, vezi Curriculum Vitae) și a conferințelor organizate la finalul celor două stagii (*Begegnungswelten*, 2011 și *Analogie, Zur Bestimmung eines philosophischen Schlüsselbegriffs*, 2013) conferințe organizate în echipă cu Dietmar Koch, Seminarul Filosofica al Universității Tuebingen, Alina Noveanu UBB și Niels Weidtmann, *Forum scientiarum, Center of Interdisciplinary and Intercultural Studies* au apărut oportunități pentru continuarea cooperării cu Departamentul de Filosofie al Universității Eberhard Karl din Tübingen, cu Forum Scientiarum/Colegiul de Studii Interdisciplinare și Interculturale/Colegiul de Bursieri și cu Societatea de Filosofie Fenomenologică din Tübingen. Acestea s-au concretizat în participarea regulată la grupurile de lucru și la comunitățile academice interdisciplinare:

a) la *Philosophisches Seminar Tübingen* (sub conducerea lui Dietmar Koch), *Arbeitskreis Burse, Antike Philosophie* (ulterior: *Leiblichkeit - Gestimmtsein - Welt*, grup de lucru permanent al Societății de Fenomenologie Tübinger Gesellschaft für Phänomenologische Philosophie [Tübinger Gesellschaft für Phänomenologische Philosophie - Tuebingen Society for Phaenomenological Philosophy \(tuebinger-phaenomenologie.de\)](http://Tuebinger-Gesellschaft-fuer-Phaenomenologische-Philosophie-tuebingen.de) început în 2012 și proiectat până în 2018. Responsabil: Alina Noveanu împreună cu Dietmar Koch și Julia Peterson și grupul de lucru *Filosofia naturii* (înțelegerea lumii și negativitatea) cu 4 întâlniri pe semestru;

b) în cadrul *Forum Scientiarum* al Universității din Tübingen, *Grupul de lucru fenomenologie și psihanaliză* cu 4 întâlniri pe an, conduse de Niels Weidtmann și Dietmar Koch.

c) grupul de lucru internațional Tübingen și Cluj *Phänomenologische Anthropologie: Sprache, Ethos, Endlichkeit* (Antropologie fenomenologică: limbaj, etos, finitudine), care a fost constituit în anul 2018 ca un cluster în colaborare cu universitățile Messina și Zagreb și își continuă activitatea până în prezent [Interdisziplinäre Anthropologie | Universität Tübingen \(uni-tuebingen.de\)](http://Interdisziplinäre-Anthropologie-Universität-Tuebingen.uni-tuebingen.de) (site vizitat 18.2.2022)

d) Colocviul bial *Filosofia europeană, mitologia greacă și misterele*, organizat sub patronajul Consulatului General al Germaniei la Salonic și sponsorizat de Societatea de Filosofie Fenomenologică din Tübingen pe insula *Samothrace*, care are loc în mod regulat în perioada 2013-2019 (cf. programelor în anexa tezei de abilitare).

e) Colocviul internațional de la *Heiligkreuztal* al Societății de Filosofie Fenomenologică din Tübingen (2 întâlniri pe an, cf. programelor în anexă).

B. 2. anii 2015-2018, cercetări interdisciplinare filosofie-medicină- literatură:

Cele două burse DAAD mi-au permis extinderea sferei de cercetare și explorarea tematicii interpretării la limita dintre literatură și filosofie, atât în ceea ce privește filosofia antică, cât și fenomenologia și hermeneutica, discuțiile din cadrul grupurilor de lucru 2011-2014 au deschis calea pentru un nou domeniu de lucru care se învecinează tematicii interpretării (având în vedere, desigur, preocuparea anterioară cu conceptul lui Hans Georg-Gadamer de adevăr ca experiență, care este reprezentat în mod exemplar de întâlnirea cu opera de artă). Temele care vor deveni decisive pentru următorii ani și care vor rămâne în centrul cercetării mele sunt totuși oarecum noi și umează tendinței către un așa-numit *corporeal turn*: percepția și corporalitatea.

Discursul filosofic devine interesat de tema corporalității nu doar în contextul clasicilor Arthur Schopenhauer și Friederich Nietzsche, care și-au constituit explicit proiectele filosofice de o manieră antisistematică (desigur, împotriva filosofiei Idealismului german). În sec. XX fenomenologia abordează corpul (*Leib*) într-un mod exemplar, care își găsește primul punct de referință în analizele percepției la Edmund Husserl și își găsește unul dintre cei mai cunoscuți reprezentanți în Maurice Merleau-Ponty, dar care își găsește drumul și în tradiția analitică (*embodiment*) care între timp își are clasicii săi (Francesco Varela, Shaun Gallagher). Antologia din 2012 pe tema corporalității, realizată de Alloa/Bedorf/Grüny (*Leiblichkeit*, reeditată 2019) mi-a oferit o perspectivă cuprinzătoare asupra acestui subiect. Publicațiile și îndrumările d-nei Cathrin Nielsen (Univ. Wuppertal) mi-au oferit de asemenea un sprijin important. (Spre exemplu, Nielsen, Cathrin *Pathos und Leiblichkeit*. Heidegger în cadrul seminariilor de la Zollikon: *Phänomenologische Forschungen* pp. 149-170 ed. Ernst Wolfgang Orth și Karl-Heinz Lembeck, Meiner, 2003, de asemenea Nielsen, Cathrin, *Was die Folge davon für das Fleisch ist- Technogene Entkörperung und Leib in: Philosophy of Medicine sau Philosophical Medicine*, Aurenque-Friedrich (ed.), 2014. și Nielsen, împreună cu Th. Nenon și K. Novotný): *Kontexte des Leiblichen / Contexts of Corporeality* (honoring Hans Rainer Sepp, Nordhausen, 2016).

Având în vedere toate aceste oportunități și urmarindu-mi interesul pentru tema corporalității m-am concentrat în anii următori asupra unui gânditor ale cărui puține referințe la corp (*Leib*) au fost adesea criticate. Am cercetat în acest sens opera târzie a lui Martin Heidegger, ale cărui cercetări pe tema corporalității nu au fost cunoscute multă vreme (spre exemplu, am studiat în amănunt noua ediție adăugită față de ediția Medard Boss a așa-numitelor *Seminare de la Zollikon*, care a apărut în volumul 89 al Ediției complete a Operelor lui Martin Heidegger, editată de Peter Trawny în anul 2017). Ia naștere în această perioadă un nou deziderat de a include în cercetarea mea considerații despre istoria medicinei și de a deschide conversația cu literatura și psihanaliza.

În perioada 2015-2018 am continuat cercetările mele la limita dintre literatură și filosofie din perspectiva experienței corporalității și am încercat să întreprind pași în direcția elaborării relevanței subiectului filosofic în istoria medicinei. Acest lucru a fost oferit, pe de o parte, de confruntarea cu lucrările lui Siegfried Lenz și Ernst Jünger pe tema durerii (ambii au publicat eseuri pe această temă, vezi Lenz, 2000 și Jünger, 1934), respectiv cu dezbaterile Jünger-Heidegger despre nihilism. Pe de cealaltă parte, un domeniu pe care am reușit să îl asociez cu predarea mea ca lector la catedra de filosofie și pe care l-am descoperit nu în ultimul rând datorită întâlnirilor grupului de lucru pentru psihanaliză din cadrul *Forum scientiarum*, a fost cel al filosofiei lui Michel Foucault și lucrările de teorie psihanalitică ale lui Ludwig Binswanger. Am încercat să dezvolt în continuare proiectul explorării filosofiei corporalității punând în relație *Sănătatea și înțelegerea lumii* și să îl aplic în raport cu dezbaterile etice mai recente din medicină. Publicarea rezultatelor acestei cercetări a putut fi concretizată în 2016. [2016_1035.pdf \(ubbcluj.ro\)](#)

De asemenea, în anii 2017 și în anul 2018 am concurat și câștigat în echipă cu Dietmar Koch (Seminarul filosofic Tuebingen) și Niels Weidmann (Center of Interdisciplinary and Intercultural Studies) două granturi de finanțare prin *DFG-Exzellenzinitiative* care au permis desfășurarea unor stagii de cercetare, workshopuri la Universitatea din Tuebingen și în final au fost concretizate în volume colective ca ediții speciale a revistei *International Journal on Humanistic Ideologies* (Cluj-Napoca) Vol X I și II din 2020 [International Journal on Humanistic Ideology \(humanistica.ro\)](#)

Proiectul din anul 2017 cu titlul *On pain* „Über den Schmerz” a fost derulat în anul 2017 prin Stabstelle Internationale Forschungsk Kooperationen und Forschungsstrategien, Exzellenzinitiative Zukunftskonzept Univ. Tübingen-DFG Kostenstelle 1162041 Fonds 3130 PSP 4041002120 / cf. Hotărârii din 21.11. 2016 (cf. Anexa).

Proiectul *Ethik der Lust* derulat în anul 2018 (Gz :I-4-7410-7-03-03 cf. Hotărârii (Bewilligung durch die Abteilung Exzellenzinitiative) din 15.8.2018 în cadrul Institutional Strategy of the University of Tübingen u. Deutsche Forschungsgemeinschaft ZUK 63 a fost primul proiect obținut în contextul Clusterului de cercetare Phänomenologische Anthropologie: *Sprache, Ethos Endlichkeit Tübingen-Cluj Tübingen* (vezi [Centrul de Filosofie aplicata \(ubbcluj.ro\)](http://www.ubbcluj.ro) și [Interdisziplinäre Anthropologie | Universität Tübingen \(uni-tuebingen.de\)](http://www.uni-tuebingen.de) [Interdisziplinäre Anthropologie | Universität Tübingen \(uni-tuebingen.de\)](http://www.uni-tuebingen.de)).

O serie de publicații în baza lucrărilor conferințelor și în volume de studii internaționale a putut fi de asemenea realizată în aceasta perioadă (lista completă cf. Listei de publicații), dintre care menționez studiile:

Das Genießen der Aphrodite, în: Noveanu, Pfefferkorn, Spinelli, *Seefahrten des Denkens*, Attempto, Tübingen 2017, p. 113-122.

Die Bewegungen der Seele, Sokrates Traum... în Abbate, Pfefferkorn, Spinelli, *Selbstbewegung und Lebendigkeit*, W. De Gruyter, Berlin 2016, p. 33-52

Zu begreifen, was uns ergreift, în: Schriftenreihe der Martin Heidegger Gesellschaft Vol.11, (ed.) Seubert, Neugebauer, Auslegungen, Alber, Freiburg/München, 2017 p. 81-91

Das Wunder schlechthin. Vom Leibverständnis Schopenhauers zur analogischen Apperzeption in Husserls V. Cartesianischen Meditation, în: Regehly, Schubbe, *Schopenhauer und die Deutung der Existenz*, Ed. Metzler, Stuttgart 2016, p. 46-65

Ion – der Enthousiasmos und die Göttlichkeit der Sprache în: Koch, Männlein-Robert, Weidtmann, *Antike Studien IV, Platon und die Sprache*, Attempto, Tübingen 2016, p. 114-136

Aceste studii sunt parte a Portofoliului de lucrări inclus în dosarul de abilitare.

C) Secțiunea 2019-2022: Finalizarea monografiilor, participări la evenimente online.

Începând cu anul 2019 m-am concentrat pe revizuirea editorială și finalizarea celor două publicații apărute în 2021 în seria Phainomena [Phainomena | Reihe » Morphé-Verlag Tübingen \(isbn.de\)](http://www.phainomena.de) (volumele 18 și 19) ale Tübinger Gesellschaft für Phänomenologische Philosophie. Am revizuit textul despre conceptul de Acuitate (*Vernehmen*) la Martin Heidegger, pe care l-am scris între 2014 și 2017 și l-am extins cu două capitole (titlul final (trad.) *Acuitate/Capacitate de a sesiza, Percepție, survenire a sensului. Hermeneutica serenității la Heidegger*). În același timp, mi-am aprofundat demersul de cercetare, pe care în ultimii ani am încercat să îl ancorez interdisciplinar. În contextul aprofundării operei târzii a lui Martin Heidegger, am elaborat punctele de vedere asupra istoriei ființei și corporalității și am reușit să finalizez manuscrisul pe tema prelegerii susținute în decembrie 2021 la Colocviul Societății de Filosofie Fenomenologică din Tuebingen, astfel încât manuscrisul Phainomena 19 *Hörenkönnen - Zum Verhältnis von Geschichtlichkeit und Leiblichkeit bei Martin Heidegger* să poată fi publicat la sfârșitul lunii septembrie 2021 (manuscrisul este inclus în Portofoliul de lucrări din dosarul de abilitare). Participarea la colocvii față în față a fost restricționată începând cu anul 2020 (ultimele evenimente au avut loc 8-10 noiembrie 2019, conferința *Zur Frage nach*

dem Sinn von Sein, Tübingen Tübinger Gesellschaft für Phänomenologische Philosophie - Tuebingen Society for Phenomenological Philosophy (tuebingen-phaenomenologie.de) [Flyer Heidegger 2019.pdf \(tuebingen-phaenomenologie.de\)](#)) și Colocviile de la Heiligkreuztal ale Tübinger Gesellschaft für Phänomenologische Philosophie din 4-7 decembrie 2020 și 3-5 decembrie 2021).

Dintre evenimentele online la care am participat, aș dori să evidențiez:

2021 mai, 13-15, Cluj-Napoca, *Speaking bodies, Embodied Cognition at the Crossroads of Philosophy, Linguistics, Psychology and Artificial intelligence* (I. Copoeru, A. Curea, T. Ionescu) a Departamentului de Filosofie al Universității Babeș-Bolyai Cluj [Overview \(devpsychology.ro\)](#)și

2021 septembrie 16-17 Conferința internațională *The Idea of Philosophy as Science within 19. th century Thinking* (I. Tănăsescu, A. Bejinariu)/ Institutul de Filosofie și Psihologie "Constantin Rădulescu-Motru" - Academia Română Departamentul de Istoria Filosofiei Occidentale Institutul de Filosofie al Academiei Române, București. [Program Ideea\[rev A.B.\] \(institutuldefilosofie.ro\)](#)

b(ii) Concluzie cu privire la activitatea academică și dezvoltarea profesională în anii următori

Intenționez să îmi continui activitatea de cercetare și predare la Departamentul de Filosofie al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj și colaborarea cu instituțiile de cercetare și universitățile românești. Totodată voi întreprinde demersuri în sensul internaționalizării activităților de cercetare și predare prin cooptarea profesorilor și cercetătorilor din universitățile partenere (în special din Tübingen, Messina și Zagreb) și al deschiderii spre interdisciplinaritate, interesul meu fiind orientat (în contextul clusterului de cercetare Tübingen-Cluj-Messina-Zagreb) către zonele de interferență ale filosofiei cu psihologia, literatura și medicina. O cooperare concretă cu Universitățile din Tübingen și Messina cu titlul de lucru *Practical knowledge: moods, skills and knowing how* a fost planificată și urmează să se concretizeze în cursul anului viitor (2023) la Cluj prin implementarea unui program intensiv mixt BIP al Comisiei Europene.

Subiectul pe care doresc să mă concentrez în activitatea mea de cercetare și pe care l-am abordat deja în cadrul colocviului Societății de Filosofie Fenomenologică din Tübingen se referă la analiza fenomenologică a atenției. Principalele puncte de referință variază de la fenomenologia clasică (Husserl, Heidegger, Merleau-Ponty), trecând prin Bernhard Waldenfels până la examinarea neuroștiințelor și a teoriei evoluționiste (Winfried Menninghaus) și a neurofiziologiei și psihologiei (Gerhard Roth, Ulrich Ansorge etc.).

Închei teza de abilitare cu rezumatul și ipotezele de lucru ale unei prime discuții pe această temă care a avut loc în decembrie 2021 (3-5.12.21) în cadrul unei sesiuni de lucru a Colocviului internațional de la Heiligkreuztal al Societății de Filosofie Fenomenologică din Tübingen: *Atenția: o analiză fenomenologică*, (orig. Aufmerksamkeit, eine phänomenologische Analyse cf. Tezei de abilitare și programului colocviului în anexă).

Alina Noveanu Lect. Univ Dr.

Cluj-Napoca, 28.3.2022